

на культурних; створення біополітики, де сучасна держава створює певні переваги для своїх громадян і виключає іммігрантів та робітників.

Задля зменшення рівня неорасизму та запобігання його виникненню потрібно сформувавши новий дискурс щодо ставлення до іншого. Воно має включати як вивчення культур різних народів, так і започаткування відкритого діалогу у соціумі на основі відновних практик, починаючи з їх запровадження у школі. Для цього має існувати цілісна програма щодо впровадження відновних практик у соціум на рівні держави.

Також має відбуватися неухильне дотримання прав і свобод іммігрантів на рівні з корінним населенням країн, регульоване законодавством. Формування сучасного толерантного мультикультурного середовища – це проблема, яка має бути під пильною увагою урядів країн, що приймають мігрантів. Тут є теж кілька аспектів з розумінням сутності толерантності та її меж, основні з яких: терпимість до чужого, визнання його цінності, як і власного; рамки толерантності, в яких має бути відображено цінності обох сторін, а також передбачено ненасильницьке дотримання цих рамок, в яких обидві сторони почуваються рівними й вільними.

Фера С. В.

ОБРАЗ БАТЬКА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА РОЗВИТКУ УЯВЛЕНЬ ПРО МАЙБУТНЬОГО ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА У ДІВЧАТ

У сучасних умовах посилення економічної і політичної кризи, подальшого розшарування суспільства сім'я як динамічне утворення зазнає певних змін, що відбиваються, перш за все, на структурі і характері подружніх стосунків. Виникають порушення у сімейній комунікації, частішають кризи сім'ї, зростає незадоволення шлюбом, змінюється стиль взаємодії між батьками і дітьми. Відчувається гостра потреба в дослідженні питань впливу батьків на особливості спілкування дітей з

протилежною статтю, формування поглядів на подальше родинне життя і психологічну готовність до батьківства і материнства, відповідність вибору супутника життя образу батьків, а також розвиток уявлень про майбутнього партнера в осіб різної статі. Проблема оцінки і моделювання образу майбутнього чоловіка у дівчат виявилася найменш висвітленою у зв'язку з відсутністю спеціальних досліджень, що стосуються феномену «батьківства» і детермінуючої ролі батька в створенні образу ідеального чоловіка.

Вивченню сім'ї та її впливу на формування особистості присвячена велика кількість вітчизняних і зарубіжних психологічних досліджень. Значний вклад до розробки теоретичних основ і практичних досліджень сім'ї внесли Т. Андреева, А. Антонов, Е. Берн, Л. Виготський, В. Дружинін, В. Ільїн, С. Ковальов, І. Кон, Л. Обухова, Н.Пезешкіан, З. Фрейд, Е. Ейдемільер та ін. Першим, хто сформулював думку про значущість і неоднозначність впливу батька на розвиток особистості дівчини був З. Фрейд, який висунув цілу ідей стосовно батьківського впливу на розвиток дитини (Фрейд З., 2000). В роботах З. Фрейда батько постає у більшості ролей: як об'єкт любові, захоплення та ідентифікації; як людина, що здійснює фізичну турботу; як могутня або навіть всемогутня богоподібна істота; як розрадник і захисник; як авторитарна фігура, яку потрібно подолати до того, як мають бути досягнуті дорослість і незалежність.

Важлива роль батька підкреслювалася А. Адлером, який зауважує те, що батько сприяє у дитини формуванню соціального інтересу. Ідеальний батько, на думку А. Адлера, активно залучений до виховання дітей, при цьому уникає крайнощів емоційної відгородженості та відчуження. Позитивний образ батька більшою мірою, ніж образ матері, сприяє засвоєнню і сприйняттю дівчатами цінностей самоактуалізації. Таким чином, позитивні стосунки із батьком впливають не лише на розвиток у дівчини фемінінних (експресивних) якостей і досвіду стосунків із чоловіками, але й сприяють формуванню маскуліних, інструментальних якостей.

Згідно досліджень Д. Берко, роль батька виявилася вирішальною в сприйнятті дівчатами цінностей самоактуалізації

і відповідальності, в сприйнятті жіночої ідентичності та інструментальних цінностей, що дозволяє реалізовувати власну мету, відстоюючи власні інтереси (Берко Д., 2000).

Вплив батьківського ставлення на психосексуальний розвиток дівчинки порушено у працях А. Лоуена, К. Хорні, Ф. Тайсон, Р. Тайсон та ін. Так, А. Лоуен покладає на батька відповідальність за психосексуальне становлення і жіночу реалізацію доньки (Лоуен А., 1998). На думку К. Хорні, раннє розчарування дівчинки в батькові призводить до спотворення жіночої ідентичності, до відмови від жіночності, суперництва з чоловіками і бажанню домінувати над ними (Хорні К., 1993). Домінуючий і пригнічуючий батько формує у дівчини відмову від материнських інстинктів, сексуального задоволення і робить її нездатною вступати у стосунки з чоловіками.

Отже, протягом тривалого часу вивчення жіночої ідентичності багато уваги приділяли значенню матері в житті жінки, але зараз є актуальним ідентичність жінок з батьком. Останнім часом низка дослідників відзначає рівнозначність батьківської й материнської фігур у процесі статевої соціалізації дівчат. У певному сенсі батьківська любов виявляється важливішою, ніж материнська, а її дефіцит являє собою погану прогностичну ознаку щодо низки поведінкових та особистісних розладів. Отже, існує нагальна необхідність у подальших систематичних дослідженнях впливу батьківської фігури на статевої розвиток особистості доньки, її гендерної ідентичності.

Фесенко А. В.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ МІЖ МЕХАНІЗМАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ, ЧУТЛИВІСТЮ ДО ВПЛИВІВ ТА МАНІПУЛЯТИВНИМИ ДІЯМИ У ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Стратегії подолання та адаптації до впливу досліджуються відносно недавно. Однак в психоаналітичній літературі ідея емоційно-орієнтованого подолання впливів має давню історію.